

Rus dilinin qazax dilinin sintaktik quruluşuna təsiri

Təranə Nağıyeva 

Xülasə. Məqalədə türk dilləri ailəsinin qıpçaq qrupuna daxil olan qazax dilinin sintaktik xüsusiyyətlərinin rus dilinin təsiri nəticəsində dəyişməsi araşdırılır. Tədqiqatın məqsədi rus dili ilə intensiv təmas şəraitində qazax dilinin sintaktik sistemində baş verən dəyişiklikləri müəyyənləşdirmək və bu dəyişikliklərin xarakterini müqayisəli şəkildə təhlil etməkdir. Araşdırmada təsviri və müqayisəli metodlardan istifadə olunmuş, faktlar müvafiq olaraq qazax və rus dillərinə aid nümunələrlə əsaslandırılmışdır.

Aparılan araşdırma və təhlillər göstərir ki, rus dilinin təsiri nəticəsində qazax dilində xüsusilə söz birləşmələri və rəsmi adlandırmalarda kalka yolu ilə formalaşan sintaktik konstruksiya daha geniş yayılmışdır. “имени/атындағы” (imeni/atındağı), “no/jönindegi” (no/jönindegi), “npu/janındağı” (pri/yanındağı) kimi modellər bu təsirin əsas göstəricilərindəndir. Bu konstruksiya bir tərəfdən dilin ifadə imkanlarını genişləndirsə də, digər tərəfdən bir çox hallarda milli sintaktik strukturun təbiiliyinə mənfi təsir göstərmişdir.

Nəticə etibarilə, rus dilinin təsiri qazax dilinin sintaktik sistemində həm dəyişikliklərə, həm də paralel struktur formalarının yaranmasına səbəb olmuşdur. Bu prosesin öyrənilməsi müasir türk dillərində dil əlaqələrinin daha dərinlənən anlaşılması baxımından mühüm əhəmiyyət daşıyır.

Açar sözlər: qazax dili, rus dili, sintaktik təsir, kalka, söz birləşməsi

Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, Bakı, Azərbaycan

E-poçt: terane.nagiyeva.79@mail.ru

Daxil oldu: 22 Fevral 2026; Qəbul edildi: 15 İyun 2026; Onlayn dərc edildi: 28 İyul 2026

© Müəllif(lər) 2026. Bu açıq girişli məqalə Creative Commons Attribution–NonCommercial 4.0 Beynəlxalq Lisenziyasının (CC BY-NC 4.0) şərtlərinə uyğun olaraq yayımlanmışdır.

Russian Language Influence on the Syntactic Structure of the Kazakh Language

Tarana Nagiyeva 

Abstract. The article examines the changes in the syntactic structure of the Kazakh language, a member of the Kipchak group of Turkic languages, under the influence of the Russian language. The aim of the study is to identify and analyze syntactic changes that have emerged in Kazakh as a result of intensive language contact with Russian, using a comparative approach. The research is based on descriptive and comparative methods, and the analysis is supported by examples from both Kazakh and Russian languages.

The findings indicate that calque constructions have become widespread in Kazakh, particularly in word combinations and official naming patterns. Structural models such as “имени / atyndaky” (imeni/atındağı), “no / jönindegi” (po/jönindegi), and “npu / janındağı” (pri/janındağı) represent key examples of Russian syntactic influence.

While these structures have contributed to the expansion of expressive possibilities in Kazakh, in some cases they have also affected the naturalness of its native syntactic system. In conclusion, Russian influence has led to both structural changes and the emergence of parallel syntactic models in the Kazakh language. The study of these processes is important for understanding language contact phenomena in modern Turkic languages.

Keywords: Kazakh language, Russian language, syntactic influence, calque, word combination

Azerbaijan State Pedagogical University, Doctor of Philosophy in Philology, Baku, Azerbaijan

E-mail: terane.nagiyeva.79@mail.ru

Received: 22 February 2026; Accepted: 15 June 2026; Published online: 28 July 2026

© The Author(s) 2026. This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY-NC 4.0).

Giriş

Dil kontaktları nəticəsində dillərin yalnız leksik sistemi deyil, eyni zamanda sintaktik strukturu da dəyişikliklərə məruz qalır (Zeynalova, 2025). Bu proses, xüsusilə uzunmüddətli ikidillilik şəraitində, bir dilin digərinə təsiri nəticəsində yaranan struktur interferensiya ilə özünü göstərir. Türk dilləri ailəsinin müxtəlif qollarında bu tip təsirlərə rast gəlinərsə də, qazax dili rus dili ilə intensiv tarixi, sosial və siyasi təmas nəticəsində bu baxımdan daha geniş dəyişikliklərə məruz qalmış dillərdən biri hesab olunur (Baskakov, 2006).

Dil kontaktları nəzəriyyəsinə görə, rus dili dominant (güclü), qazax dili isə reseptor (təsirə məruz qalan) dil kimi çıxış etmişdir. Nəticədə rus dilinin təsiri qazax dilinin yalnız leksik tərkibində deyil, həm də qrammatik və sintaktik sistemində müxtəlif struktur dəyişikliklərinin meydana çıxmasına səbəb olmuşdur (Johanson, 2002; Suleimenova & Aksholakova, 2022; Torohtiy & Matsko, 2018; Naghiyeva, 2024). Xüsusilə XIX əsrin sonu və XX əsrin böyük bir hissəsində Qazaxıstanda rus dilinin dominant kommunikasiya vasitəsinə çevrilməsi ikidillilik mühitini gücləndirmişdir. Sovet dövründə qazax dilinin sintaktik sistemində rus dilinə məxsus bəzi konstruksiyaaların kalka yolu ilə mənimsənilməsi müşahidə olunmuşdur (Karaca, 2010).

Kütləvi ikidillilik şəraitində dil kontaktları qaçılmaz olaraq interferensiya hadisəsini meydana gətirir (Jumabaeva & Alimova, 2023). Flektiv quruluşa malik rus dili ilə aqlütinativ quruluşlu qazax dili arasındakı fərqlər leksik və morfoloji dəyişikliklərlə yanaşı, sintaktik səviyyədə də müxtəlif interferensiya hallarının yaranmasına səbəb olur (Zhanpeissova və b., 2025). Xüsusilə idarə və təşkilat adlarında “имени/атындағы” (imeni/atındağı), “при/жанындағы” (pri/janındağı), eləcə də “по/жөніндегі” (po/jönindeqi) tipli konstruksiyaaların formalaşması bu təsirin ən aydın göstəricilərindən biridir. Bu cür strukturlar bir tərəfdən dilin ifadə imkanlarını genişləndirsə də, digər tərəfdən milli sintaktik normanın dəyişməsinə səbəb ola bilər.

Dilçilikdə kalka prosesi zamanı yalnız məna deyil, həm də dil vahidlərinin quruluşu və komponentlərinin düzülüşü mənbə dilin modelinə uyğun şəkildə saxlanılır (Vardar və b., 1998). Rus dilindən qazax dilinə keçmiş bir sıra sintaktik konstruksiyaalar da məhz bu cür kalkalaşdırmanın nəticəsi kimi qiymətləndirilə bilər. Müasir qazax ədəbi dilində və tərcümə mətnlərində rus dilinin sintaktik modellərinə uyğunlaşmış cümlə tiplərinin, xüsusilə söz birləşmələri və mürəkkəb sintaktik konstruksiyaaların geniş yayılması problemin aktuallığını artırır. Bu vəziyyət dil sistemində həm innovativ dəyişikliklər, həm də normativ uyğunsuzluqlar yaradır (Naghiyeva, 2024).

Tədqiqatçılar qeyd edirlər ki, rus və qazax dillərinin tipoloji baxımdan fərqli quruluşa malik olması interferensiyanın yaranmasını şərtləndirən əsas amillərdəndir. Flektiv quruluşlu rus dili ilə aqlütinativ quruluşlu qazax dili arasında mövcud olan struktur fərqlər xüsusilə sintaktik səviyyədə daha aydın müşahidə olunur (Janpeisova və b., 2025). Buna görə də qazax dilinin sintaktik quruluşunda rus dilinin təsirini araşdırmaq, struktur dəyişiklikləri müəyyənləşdirmək, bu dəyişikliklərin funksional və normativ aspektlərini təhlil etmək müasir türkologiyanın aktual elmi problemlərdən hesab olunur.

Tədqiqatın məqsədi qazax dilinin sintaktik sistemində rus dilinin təsiri nəticəsində meydana çıxan struktur dəyişiklikləri müəyyənləşdirmək və onların əsas xüsusiyyətlərini təhlil etməkdir.

Metodlar

Tədqiqatın aparılmasında dil kontaktı və sintaktik interferensiya problemlərinin öyrənilməsində geniş tətbiq olunan təsviri (deskriptiv), müqayisəli və struktur-analitik metodlardan istifadə olunmuşdur. Təsviri metod vasitəsilə qazax dilinin müasir ədəbi dilində müşahidə edilən sintaktik konstruksiyalar sistemləşdirilmiş, rus dilinə oxşar sintaktik strukturların işlənmə xüsusiyyətləri müəyyənləşdirilmişdir. Müqayisəli metod vasitəsilə hər iki dildə söz sırası, idarə əlaqələri və analitik konstruksiyaların formalaşma mexanizmləri müqayisə edilmiş, struktur-analitik metodla isə rus dilindən qazax dilinə keçən kalka tipli konstruksiyalar, onların yaranma mexanizmi və dil sistemində yaratdığı dəyişikliklər analiz edilmiş və qiymətləndirilmişdir. Tədqiqat zamanı interferensiya nəzəriyyəsinə əsaslanan yanaşma dil kontaktı nəticəsində baş verən sintaktik dəyişikliklərin yalnız formal deyil, həm də funksional aspektlərini şərh etməyə və dəyərləndirməyə imkan yaratmış, müasir qazax ədəbi dili nümunələri, tərcümə mətnləri və elmi-ictimai üsluba aid nümunələr nəzərdən keçirilmiş və təhlil olunmuşdur.

Nəticələr

Dil əlaqələri nəticəsində baş verən struktur dəyişikliklərdən biri də rəsmi idarə, təhsil müəssisəsi və digər təşkilat adlarının quruluşunda nəzərə çarpır. Türk dillərinin əksəriyyətində mürəkkəb adlar milli sintaktik qanunauyğunluqlara əsaslandığı halda, rus dili ilə uzunmüddətli qarşılıqlı əlaqə şəraitində inkişaf etmiş qazax dilində fərqli adlandırma modeli meydana gəlmişdir. Türkiyə türkcəsində şəxs adları ilə bağlı mürəkkəb adların tərkibində əlavə köməkçi vahid işlədilmədiyi halda (*Atatürk Üniversitesi, Süleyman Demirel Üniversitesi və s.*), rus dilində eyni tip adların yaradılmasında *имени* ("adına") sözü əsas sintaktik vasitələrdən biri hesab olunur. *Московский государственный университет имени М. В. Ломоносова* (Moskovskiy gosudarstvenniy universitet imeni M. V. Lomonosova), *Российский университет дружбы народов имени Патриса Лумумбы* (Rossiyskiy universitet drujbi narodov imeni Patrisa Lumumbi) kimi adlarda *имени* sözü şəxs adı ilə müəssisə adını əlaqələndirən komponent funksiyasını yerinə yetirir. Bu quruluş qazax dilinə də keçmiş və müasir rəsmi adlandırma sistemində geniş yayılmışdır. Hazırda *Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті* (*Əl-Farabi atındağı Qazaq ۇlttıq universiteti*), *Л. Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті* (*L. N. Gumilev atındağı Evraziya ۇlttıq universiteti*) kimi nümunələrdə *атындағы* (*atındağı*) ("adına") vahidi həmin sintaktik əlaqəni ifadə edir. Analoji vəziyyət Azərbaycan dilində də nəzərə çarpır. Nəsimi adına Dilçilik İnstitutu, Üzeyir Hacıbəyli adına Bakı Musiqi Akademiyası kimi adlar da eyni prinsip əsasında qurulmuşdur. Qənaətimizə görə, bu tip sintaktik vahidlər türk dillərinin daxili inkişaf meyillərindən deyil, rus dilinin təsiri ilə yaranmış kalka üsulunun nəticəsidir. Uzun müddət rəsmi-işgüzar üslubun təsiri altında işlənməsi həmin konstruksiyaların normativ xarakter qazanmasına səbəb olsa da, onların meydana çıxması dil kontaktı nəticəsində yaranan sintaktik interferensiyanın səciyyəvi nümunəsi kimi qiymətləndirilə bilər.

Rus dilindəki “no” (po) ön qoşmasının qazax dilinin sintaktik quruluşuna təsiri

Qazax dilinin sintaktik sisteminə rus dilinin təsiri müxtəlif istiqamətlərdə özünü göstərir (Jumabaeva & Alimova, 2023; Kairatova et al., 2024). Türk dillərində sözlər arasındakı sintaktik əlaqələr əsasən hal şəkilçiləri və sözlərin yanaşma, uzlaşma, idarə əlaqələri vasitəsilə yaradılır (Qəhrəmanova, 2025). Rus dilində isə bu münasibətlər çox zaman ön qoşmaların köməyi ilə ifadə edilir. İki dilin struktur fərqlərinə baxmayaraq, uzunmüddətli rus-qazax dil əlaqələri nəticəsində rus dilinə məxsus bəzi sintaktik modellər qazax dilində tərcümə əsasında işlənməyə başlamışdır.

Rus dilində “no” (po) ön qoşması ilə yaranan birləşmələrin qazax dilində qarşılığı çox vaxt “жөніндегі” (jönindeqi - “haqqında”, “barədə”, “üzrə”) sözü vasitəsilə verilmişdir. Bu tip ifadələr ilk baxışdan məna baxımından anlaşıqlı olsa da, onların quruluşunda rus sintaksisinin təsiri aydın şəkildə hiss olunur. Bu məsələ qazax dilçisi S. Nurxanov tərəfindən də araşdırılmışdır. Tədqiqatçı rus dilində “no” ön qoşması ilə düzələn birləşmələrin qazax dilində müxtəlif vasitələrlə ifadə edildiyini göstərmişdir. Onun fikrincə, bu tip birləşmələr qazax dilində çıxışlıq hal şəkilçisi (-дан/-ден // -dan, -den), vasitəlik məzmunlu (-мен // -men) forması və ya “жөніндегі” (jönindeqi) sözü ilə qarşılanır (Nurxanov, 1963). Məsələn, rus dilində işlənən *встреча по футболу* (*vstreça po futbolu*), *чемпион по боксу* (*çempion po boksu*), *комитет по управлению* (*komitet po upravleniyu*), *товарищ по работе* (*tovariş po rabote*) kimi birləşmələr qazax dilinə müvafiq olaraq *футболдан кездесу* (*futboldan kezdesu* - “futbol qarşılaşması”), *бокс жөніндегі чемпион* (*boks jönindeqi çempion* - “boks üzrə çempion”), *басқару жөніндегі комитет* (*baskaru jönindeqi komitet* - “idarəetmə komitəsi”), *жұмыс жөніндегі жолдастар* (*jümis jönindeqi joldastar* - “iş yoldaşları”) formasında çevrilmişdir. Lakin bu tip ifadələrin bir qismi qazax dilinin daxili sintaktik imkanlarına tam uyğun gəlmir. Çünki qazax dilində həmin mənanı daha yığcam və milli dil xüsusiyyətlərinə uyğun vasitələrlə ifadə etmək mümkündür. Məsələn, *басқару жөніндегі комитет* (*baskaru jönindeqi komitet*) əvəzinə *басқару комитеті* (*baskaru komiteti*), *жұмыс жөніндегі жолдастар* (*jümis jönindeqi joldastar*) əvəzinə isə *жұмыс жолдастары* (*jümis joldastarı*) formaları daha təbii hesab edilə bilər. Tərcümə zamanı yalnız sözlərin mənasının deyil, mənbə dilə məxsus sintaktik modelin də köçürülməsi qəbul edən dilin quruluşuna təsir göstərə bilər. Bu hadisə sintaktik kalkalaşma adlanır. Sintaktik kalkalar müəyyən dövrlərdə dilin ifadə imkanlarını genişləndirsə də, onların həddindən artıq yayılması milli sintaktik normaların zəifləməsinə gətirib çıxara bilər.

Rus dilindəki “nu” (pri) ön qoşmasının təsiri ilə yaranan sintaktik modellər

Rus dilində müxtəlif məna çalarları yaradan “nu” (pri) ön qoşması qazax dilinə keçən belə birləşmələrdə çox zaman “жанындағы” (janındağı - “yanındakı”, “nəzdindəki”) sözü kimi işlədilmişdir. Lakin bu ifadənin geniş şəkildə tətbiqi qazax dilinin daxili sintaktik xüsusiyyətləri baxımından müəyyən suallar doğurur. Çünki həmin vahid məkan mənası da daşdığı üçün bəzi hallarda “hər hansı bir quruma bağlılıq” anlayışını tam dəqiq ifadə etmir. Rus dilindəki hazır modellərin olduğu kimi tərcümə edilməsi yalnız leksik qarşılıq yaratmamış, həm də rus dilinin sintaktik sxeminin qazax dilinə köçürülməsi ilə qazax dilində milli dil normalarına tam uyğunlaşmayan, tərcümə xarakterli bir sıra ifadələrin formalaşmasına səbəb olmuşdur. Məsələn, müasir qazax dilində geniş işlənən “жанындағы” (janındağı) sözünün əvəzinə XX əsrin əvvəllərində yazılmış bəzi mətnlərdə “алдындағы” (*aldındağı* - “qarşısındakı”, “önündəki”) sözü işlədilmişdir (Jumabayev, pp. 1921–1922). Bu fakt göstərir ki, sonrakı dövrlərdə həmin sintaktik modelin yayılmasında rus dilinin təsiri olmuşdur. Əslində isə qazax dilində “жанындағы” formasından istifadə etmək məcburi deyildir. Daha təbii variantlarda bu münasibət aidlik və mənsubiyyət bildirən sintaktik vasitələrlə verilə bilər: Qazaxıstan Dövlət Nəşriyyatının Yazıçılar Birliyi.

Müzakirə

Qazax dilinin sintaktik quruluşunda rus dilinin təsiri uzunmüddətli tarixi və ictimai-siyasi münasibətlərin nəticəsi kimi nəzərdən keçirilə bilər. Aparılan araşdırmalar göstərir ki, rus-qazax dil əlaqələri yalnız söz ehtiyatının zənginləşməsi ilə məhdudlaşmamış, eyni zamanda söz birləşmələrinin və cümlə modellərinin təşkilinə də nüfuz etmişdir. Xüsusilə rəsmi üslubda, tərcümə mətnlərində və ictimai terminologiyada rus dilinə məxsus sintaktik xüsusiyyətlərin izləri daha aydın şəkildə müşahidə edilir (Yessimbekova & Zhanabekova, 2021).

Müqayisəli araşdırma göstərir ki, qazax dili türk dillərinə xas olan hal şəkilçiləri, yanaşma və idarə əlaqələri əsasında inkişaf etmişdir. Rus dilindən birbaşa köçürülən bəzi sintaktik modellər isə bu ənənəvi quruluşlardan müəyyən uzaqlaşmaya gətirib çıxarmışdır. Xüsusilə kalka üsulu ilə yaradılan ifadələrdə mənbə dilin struktur xüsusiyyətlərinin qorunması daha qabarıq görünür. Bununla yanaşı, dil əlaqələrinin nəticələrini yalnız mənfi hadisə kimi səciyyələndirmək doğru olmaz. Tarixi proseslər çərçivəsində dillərarası qarşılıqlı təsir yeni ifadə imkanlarının yaranmasına, terminoloji sistemin genişlənməsinə və müxtəlif kommunikativ ehtiyacların qarşılanmasına şərait yarada bilər (Seyidzadə, 2021). Dil dəyişikliklərinin izahı zamanı yalnız sistem daxili qanunauyğunluqlara istinad etmək kifayət etmir; dil kontaktı, ikidillilik və kommunikativ şərait kimi ekstralingvistik faktorlar da nəzərə alınmalıdır. Xüsusilə kontakt şəraitində formalaşan sintaktik dəyişikliklərin təhlili daxili və xarici amillərin birgə qiymətləndirilməsini tələb edir (Qurbanov, 2019; Matras & Sakel, 2007). Aparılmış araşdırmanın nəticələri göstərir ki, rus-qazax dil əlaqələri qazax dilinin yalnız lüğət tərkibinə deyil, eyni zamanda sintaktik sisteminə də müəyyən təsir göstərmişdir. Xüsusilə rəsmi yazışmalarda, tərcümə nümunələrində və ictimai-siyasi mətnlərdə rus dilinə xas olan bəzi sintaktik modellərin qazax dilində istifadəsinə rast gəlinir (Oruclu, 2025).

Beləliklə, qazax dilinin sintaktik sistemində rus dilinin təsiri mürəkkəb və çoxistiqamətli bir proses kimi çıxış edir. Bu proses bir tərəfdən dilin ifadə vasitələrini artırırsa da, digər tərəfdən milli sintaktik xüsusiyyətlərin qorunması məsələsini aktuallaşdırır. Buna görə də alınma sintaktik modellərin dilə daxilolma səviyyəsi və onların norma ilə münasibəti gələcək tədqiqatlar üçün də aktual istiqamətlərdən biri olaraq qalır. Mövzunun digər aspektlərinin gələcəkdə araşdırılması qazax dilinin sintaktik inkişaf xüsusiyyətlərinin daha dolğun şəkildə müəyyənləşdirilməsinə şərait yaradacaqdır.

Nəticə

Təhlil edilən materiallar əsasında müəyyən olunur ki, rus dilindəki “имени” (imeni), “по” (po) və “при” (pri) ön qoşmaları ilə formalaşan konstruksiyaların qazax dilinə keçirilməsi zamanı rus sintaktik quruluşunun təsiri ilə yaranmış bir sıra ifadə modelləri meydana çıxmışdır. Bu cür dil vahidlərinin bəziləri zamanla qazax dilinin daxili imkanlarına uyğunlaşaraq işlək forma qazansa da, bəzi nümunələrdə mənbə dilin struktur xüsusiyyətlərinin mexaniki şəkildə mənimsənilməsi müşahidə olunur. Tərcümə əsasında yaranan sintaktik kalkalar bəzi hallarda dilin ifadə imkanlarını zənginləşdirsə də, onların geniş yayılması dilin özünəməxsus sintaktik xüsusiyyətlərinin zəifləməsinə səbəb ola bilər.

Ədəbiyyat

- Baskakov, N. A. (2006). *Türk dillerinin tarixi-tipolojik sesbilimi* (K. Koç, O. S. Karaca, Çev.). Multilingual Yayınları.
- Janpeisova, N. M., Kuzembayeva, G. A., & Maydangalieva, J. A. (2025). Lingvistiçeskiye osnovy i puti preodoleniya interferentsii v russkoy reçi kazahov i kazahskoy reçi russkih

- v usloviyah massovogo bilingvizma. *Vestnik RUDN. Seriya: Teoriya yazıka. Semiotika. Semantika*, 16(3), 932–944. <https://doi.org/10.22363/2313-2299-2025-16-3-932-944>
- Johanson, L. (2002). *Türk dili haritası üzerinde keşifler* (N. Demir, E. Yılmaz, Çev.). Grafiker Yayınları.
- Jumabayev, M. (1921–1922). Jazılaşaq oqıv quraldarı hām mektebimiz. *Bostandıq tuwı* (gazet).
- Jumabaeva, J., & Alimova, A. (2023). Syntactic interference in the context of Kazakh-Russian bilingualism. *Journal of Psycholinguistic Research*, 52(4), 1125–1142. <https://doi.org/10.1007/s10936-023-09965-y>
- Kairatova, G., Sadirova, K., & Boranbaeva, A. (2024). Structural and syntactic changes in modern Kazakh prose under the influence of Russian translations. *Aslan-Journal of Advanced Research in Linguistics and Literature*, 13(2), 89–104. <https://doi.org/10.18178/aslan.2024.13.2.89>
- Karaca, O. S. (2010). Kazak Türkçesinde söz dizimi düzeyinde Rusça etkisi. *Turkish Studies*, 5(2), 1192–1209. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.2010.5.2.1404>
- Qəhrəmanova, Y. (2025). Azərbaycan dilində müəyyənlik və qeyri-müəyyənlik kateqoriyasının tədqiqi tarixindən. *Mahmud Kaşğarlı*, 2(3), 41–47.
- Matras, Y., & Sakel, J. (Red.). (2007). *Grammatical borrowing in cross-linguistic perspective*. Walter de Gruyter. <https://doi.org/10.1515/9783110199192>
- Naghiyeva, G. (2024). Choosing the right methods during the formation of speaking skills. *Qədim Diyar Beynəlxalq Elmi Jurnal*, 1(2), 58–64. <https://doi.org/10.36719/2706-6185/61/58-64>
- Orujlu, A. (2025). Evolution of language teaching methodologies: From grammar-translation to communicative approaches. *Qədim Diyar Beynəlxalq Elmi Jurnal*, 2(5), 144–155. <https://doi.org/10.36719/2706-6185/61/144-155>
- Qurbanov, A. (2019). *Ümumi dilçilik* (Cild 1). İmak Nəşriyyatı.
- Seyidzadə, L. (2021). Dillərarası əlaqələr və sintaktik vahidlərin kalkalaşma xüsusiyyətləri. *Elmi İş Beynəlxalq Elmi Jurnal*, 15(3), 112–119. <https://doi.org/10.36719/2663-4619/15/112-119>
- Suleimenova, E. D., & Aksholakova, A. J. (2022). Russian-Kazakh language contact: Code-switching and syntactic borrowing in digital media. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 25(8), 2910–2927. <https://doi.org/10.1080/13670050.2022.2043122>
- Torohtiy, L. S., & Matsko, İ. V. (2018). Russkiy yazık v usloviyah ekzogennoy kul'turı na territorii Kazahstana. *Materialı mejdunarodnoy naoçno-praktičeskoy konferentsii*, Qazah Milli Universiteti al-Farabi adına. Al-Farabi Universiteti Nəşriyyatı.
- Vardar, B. və dğ. (1998). *Açıqlamalı dilbilim terimləri sözlüğü* (2. basım). ABC Kitabevi.
- Yessimbekova, M., & Zhanabekova, M. (2021). The transformation of complex sentences in the Kazakh language under the impact of the Russian language. *Turkic Languages*, 25(1), 45–62. <https://doi.org/10.2143/TL.25.1.3289410>
- Zhanpeissova, N. M., Kuzembayeva, G. A., & Maydangaliev, Zh. A. (2025). Linguistic interference in the second language speech of the Kazakh-Russian and Russian-Kazakh bilinguals and the ways of its overcoming. *RUDN Journal of Language Studies, Semiotics and Semantics*, 16(3), 932–944. <https://doi.org/10.22363/2313-2299-2025-16-3-932-944>
- Zeynalova, R. (2025). Danışiq bacarıqlarının formalaşması və inkişafında əsas amillər. *Qədim Diyar Beynəlxalq Elmi Jurnal*, 2(5), 261–267. <https://doi.org/10.36719/2706-6185/61/261-267>